

Kırsal ve Yerel Kalkınma Sertifika Programı Değerlendirme Raporu

10-15 Ağustos 2015

Hazırlayanlar:

Ezgi Özkök, Murat Bayramoğlu

Giriş

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de stratejik önemi gün geçtikçe artan kırsal ve yerel kalkınma alanında akademi dünyasının gündemindeki yeni teorik yaklaşımlardan ve sivil toplum alanındaki alternatif kalkınma deneyimlerinden yararlanmak ve bu alanda yeni bir vizyon kazanmak isteyenler için **10-15 Ağustos 2015** tarihleri arasında Hüsnü M. Özyeğin Vakfı (HMÖV) ve Özyeğin Üniversitesi (ÖzÜ) tarafından “Kırsal – Yerel Kalkınma Sertifika Programı” düzenlenmiştir. İleri Ağustos 2014’te Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA) ve DAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı’nın sorumluluk illeri olan Van, Bitlis, Hakkari, Muş ve Erzurum illeri Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüklerinde çalışan 60’ı aşkın personele kalkınma misyonu kazandırma ve kapasitelerini geliştirme amacıyla HMÖV, ÖzÜ, DAKA ve DAP işbirliğinde düzenlenen eğitim bu yıl tüm ilgili kişilere duyurulmuştur.

6 gün süren eğitime 20’ye yakın farklı ilden kalkınma ajansları, belediyeler, tarım il müdürlükleri, özel sektör ve üniversitelerden 42 kişi katıldı. Kırsal kalkınmaya güncel ve küresel bakış; Türkiye kırsalının yapısal dönüşümü; ekoloji, toplumsal cinsiyet ve sürdürülebilirlik ekseninde yeni kalkınma yaklaşımları; yerel kalkınmada stratejik planlama ve sosyal girişimcilik konuları ele alındı. Sertifika programında yer alan dersler Boğaziçi, Ankara, Hacettepe, Kırklareli, Artuklu ve Özyeğin Üniversitelerinden gelen öğretim üyeleri tarafından verildi.

Programda aynı zamanda Türkiye’nin kırsal kalkınma deneyimleri; kırsal alanda örgülenme deneyimleri ve yerel yönetimlerde stratejik planlama ve kalkınma yaklaşımları konulu 3 ayrı panel düzenlendi. Alanlarında uzmanlıkları ve deneyimleri bulunan akademisyenler, çiftçi örgütlerinin yöneticileri ve belediye başkanlarının katıldıkları paneller, deneyim paylaşımına olanak tanıyan platformlar oldular.

İlerleyen dönemlerde düzenlenecek benzer eğitimlerin daha etkin ve verimli geçmesi için, iyileştirici ve geliştirici unsurları belirlemek amacıyla, program bitiminde katılımcılara eğitim programı hakkındaki görüşlerini soran bir anket yapılmıştır. Rapor, programa katılan kişilerin programın verimliliği ve hedeflerine uygunluğuna dair yaptıkları değerlendirmeleri sunmaktadır.

Sertifika programı sonrası çalışma alanlarına dönen katılımcıların, kırsal & yerel kalkınma çalışmalarında daha etkin ve verimli çalışacağını umuyoruz.

KIRSAL KALKINMA SERTİFİKA PROGRAMI DEĞERLENDİRMESİ

Katılımcılar programı, 3 başlık altında hazırlanmış anket sorularına en düşük 1 ve en yüksek 5 puan vermek koşulu ile değerlendirmişlerdir. Ayrıca "genel değerlendirmede" sorulan açık uçlu sorulara sözel cevaplar vererek görüşlerini bildirmişlerdir. 42 katılımcının 33'ü değerlendirme formunu doldurmuş, biri de görüş ve önerilerini ayrıca belirtmiştir. Değerlendirmeler bu sayı dikkate alınarak yapılmıştır.

Eğitimin İçeriği Hakkındaki Görüş ve Değerlendirmeler:

Eğitimin içeriği başlığı altında katılımcılara 9 soru sorulmuştur. Tablo 1'de verilen puanların ortalamalarına bakıldığında, eğitim içeriğinin katılımcılar tarafından yararlı bulunduğu görülmektedir. Çalışmalar esnasında öğrenilenlerin, çalışma yaşamına uygulanabilirliğine verilen puanlarının ortalaması 4,59'dur. Konuya ilişkin verilen mesajlar %84 oranında açık bulunmuştur. Örnekler ve uygulamaların çeşitliliği katılımcılar tarafından yeterli görülmeyle birlikte, verilen puanların ortalamasının diğer alanlara göre gelişime daha açık olduğu söylenebilir. Paneller ve panelistlerin de eğitime büyük katkı sağladığı görülmektedir. Eğitimin içeriği ile ilgili beklentiler karşılanmıştır. Eğitimin süresi ve katılımcıların kendi katkılarından memnuniyeti diğer alanlara göre düşük puan almış; eğitim sırasında katılımcılardan alınan geri bildirimlere göre de bu konularda geliştirme yapılması istenmiştir. Bundan sonraki eğitimlerde programa katılımcıların kendi tecrübelerini paylaşabilecekleri seanslar konulması planlanmaktadır.

Eğitimin İçeriği	Ortalama
Çalışmalar esnasında ileride hayatımda iş yaşamımda kullanabileceğim yeni bilgi ve beceriler edindim.	4,59
Konuya ilişkin verilen mesajlar açıktı.	4,22
Örneklerin ve uygulamaların çeşitliliği yeterliydi.	4,03
Kullanılan görsel ve işitsel materyaller öğrenmemi kolaylaştırdı.	4,31
Panel konuları ve panelistlerin konuşmaları işlenen konularla ilişkiliydi.	4,19
Paneller anlatılanların somutlaştırılması için yararlıydı.	4,28
Eğitimin içeriği ile ilgili beklentilerim karşılandı.	4,00
Eğitimin süresi yeterliydi. Eğitimin takvim ve zamanlamasından memnunum.	3,75
Eğitime kendi katkımdan memnunum.	3,91

1- Kesinlikle Katılmıyorum, 5- Kesinlikle Katılıyorum

Eğitmenler ve Panelistler Hakkındaki Görüş ve Değerlendirmeler

Eğitmenler ve Panelistler başlığı altında sorulan sorulara verilen puanların ortalamaları tüm sorular için 4 puanın üzerindedir. Tüm eğitmenlerin tecrübelerini eğitime yansıtabilmeleri, bilgilerini net ve açık biçimde aktarabildikleri, katılımcılarla iletişim kurabildikleri, sorulara olumlu yaklaştıkları, dikkatleri konuya yoğunlaştırabildikleri ve katılımı teşvik ettikleri düşünülmüştür.

Eğitmenler ve Panelistler	Ortalama
Konu ile ilgili tecrübelerini eğitime yansıtabildiler.	4,31
Bilgilerini net ve açık Şekilde aktarabildiler.	4,31
Katılımcılarla iletişim kurabildiler.	4,34
Sorulara olumlu yaklaşıp cevaplamaya önem verdiler.	4,63
Katılımcıların dikkatlerini konuya yoğunlaştırabildiler.	4,13
Katılımı teşvik ettiler.	4,28

1- Kesinlikle Katılmıyorum, 5- Kesinlikle Katılıyorum

Eğitim Ortamı Hakkındaki Görüş ve Değerlendirmeler

Eğitim ortamının teknik altyapısı katılımcılar tarafından yeterli görülmüş, katılımcılar oturma düzeni ve ses yalıtımıyla birlikte çalışma alanları ve olanaklarından memnun kalmışlardır. Ayrıca eğitimler süresi dışında yararlandıkları ikram, ağırlama, konaklama ve yemekleri de beğenmişlerdir.

Eğitim Ortamı	Ortalama
Eğitimlerdeki oturma düzeninden memnun musunuz?	4,19
Panellerdeki oturma düzeninden memnun musunuz?	4,50
Ses sisteminden memnun musunuz?	4,56
Çalışma alanları ve olanaklarından memnun musunuz?	4,48
İkram ve ağırlamadan memnun musunuz?	4,63
Konaklamadan memnun musunuz?	4,19
Yemeklerden memnun musunuz?	4,16

1- Memnun Değilim, 5- ok Memnunum

Genel Görüş ve Değerlendirmeler:

Yapılan anketlerde katılımcılara eğitimde olumlu gördükleri ve geliştirilmesi gerektiğini düşündükleri konular da belli başlıklar altında açık uçlu sorular şeklinde sorulmuştur. Bu sorulara verilen cevaplar ışığında ortaya çıkan sonuçlar aşağıda belirtilmiştir.

1. Eğitim programında özellikle ilginizi çeken konular nelerdir?

Eğitim programında katılımcıların ilgisini en çok panellerin çektiği görülmüştür. Katılımcıların çoğunun panelistlerin verdikleri örneklerin, teorik eğitimi somutlaştırdığı görüşünde oldukları yorumlardan anlaşılmaktadır. Nallıhan Turizm Gönüllüleri Derneği ve Tire Süt Kooperatifi örnekleri katılımcılar tarafından beğenilmiştir. Bunun yanında sürdürülebilir kırsal kalkınma, ekoloji, gıda rejimi ve tarım konularının da katılımcıların bakış açılarını genişlettiği anlaşılmaktadır. Toplumsal cinsiyet ve kadının kırsal kalkınmadaki yeri de ilgi çeken konular arasındadır. Sosyal girişim ve kırsal kalkınmada yalın girişim ile iş modelleri eğitimleri de katılımcıların ilgisini çekmiştir.

2. Eğitimin kişisel ve mesleki gelişiminiz açısından en çok faydalandığınız yönleri nelerdir?

Katılımcılar eğitimin en çok yararlandıkları yönünün diğer katılımcılar ile tanışmak ve tecrübe paylaşımı olduğunu belirtmişlerdir. Farklı kurumlardan farklı tecrübe ve bakış açılarına sahip kişiler ile bir arada olmaktan çok memnun olduklarını değerlendirme formuna yansımıştır. Ayrıca eğitimin kendilerine yeni bir vizyon çizdiğini söylemiş; eğitimin sadece kırsal ve yerel kalkınma ile sınırlı kalmayıp iletişim, proje yönetimi, sosyal girişimcilik, iş modelleri gibi konulara değinmesinin de kendilerinin yetkinliklerini geliştirdiğini belirtmişlerdir. Uygulanmış proje örneklerini görmenin de kendi yaptıkları uygulamalara çok yarar sağladığını söylemişlerdir. Sosyal etki analizi ve toplumsal cinsiyet konularının işlenmesi de kişisel ve mesleki hayatlarına katkı sağlamıştır.

Katılımcılar tarafından yazılanlara örnekler:

- Sürdürülebilir kalkınma konusunda yeterli bilgimin olmasına rağmen kırsal kalkınmanın bölge ve şehir kalkınmasıyla bütün olarak ele alınması gerektiğini öğrendim.
- Ufkumu genişletti, ilgili olmadığım konularla ilgilenmemi sağladı, farkındalık yarattı.
- Farklı kurumlardan, bakış açılarından oluşan katılımcılarla fikir alışverişi yaparak vizyon kazanma ve network oluşturma.
- Kırsal ve yerel kalkınmada yaklaşım, iş modelleri, inovasyon, iletişim, azim ve kararlılık, bir metoda bağlı kalmadan analitik düşünme yönleri gelişmesi
- Kurabildiğim ilişki ağı.
- Mesleki anlamda farklı disiplinlerin kırsal alan kavrayışı konusunda epey fikrim oldu. Proje yönetimi konusunda oldukça faydalı oturumları dinleme şansı yakaladım.
- Çalışma alanında birebir kullanabileceğim eğitim içerikleri bulunuyor. Katılımcılar ile ortak deneyimlerimizin paylaşılması ve tecrübe paylaşımı açısından çok faydalı oldu.
- Teorik yaklaşımların pratikteki karşılığının tartışılması ve bunu farklı deneyimleri olan kişilerle paylaşmak.
- Sinema ve edebiyat-kırsal ilişkisi
- Özellikle mesleki gelişim açısından çok faydalanacağımı düşünüyorum. Daha önce pratik olarak yaptığım ama teorisini tam bilmediğim Kırsal Kalkınma projelerini daha sağlıklı ve başarılı yapacağıma inanıyorum.
- Topluluk ekonomisi bağlamında olmazları ve olabilirleri görmek açısından ufuk biraz daha genişledi.

- Bulduğum bölgenin fırsatlarına ve değerlerine çok daha dikkatli bakacağım.
- Yeni bir vizyon çizmesi
- Paneller kanalıyla paylaşılan kırsal kalkınma uygulama deneyimleri son derece kıymetli oldu. Toplumsal cinsiyet eğitliğinin kırsal kalkınma çalışmalarının önemli bir bileşimi olduğu vurgusu önemliydi.

3. Eğitim programının en güçlü 3 yanını ve geliştirilmeye açık 3 yanını belirtiniz.

Katılımcılar eğitimin en güçlü yönlerinden birinin eğitimi düzenleyen kurum olarak Hüsnü M. Özyeğin Vakfı'nın kırsal kalkınma konusunda deneyimli olması olarak belirtmişlerdir. Organizasyonun iyi yapılmış olması, eğitmen çeşitliliği ve kırsal kalkınmanın bütüncül olarak çok farklı yönlerden ele alınmış olması katılımcılar tarafından programın güçlü yanları olarak görülmüştür. Kampüs ortamı ve sağlanan imkanların böyle yoğun bir eğitim programı için uygun olması da beğenilen yönlerden olmuştur.

Programda geliştirilmesi gereken en önemli konunun zaman yönetimi olduğu belirtilmiştir. Eğitim ve panellerde zaman darlığı ve birçok eğitiminin anlatmak istedikleri konulara zaman yetmediği için değinmemesi zayıf yan olarak görülmüştür. Bir diğer geri bildirim ise bazı eğitim içeriklerinin katılımcı profiline uygun olmadığı yönünde verilmiştir. Eğitim içeriklerinin katılımcıların bilgi ve tecrübeleri göz önünde bulundurularak hazırlanması gerektiği belirtilmiştir.

Güçlü yönler hakkındaki katılımcıların formlarına yazdıkları aşağıda verilmiştir.

- Her kesimden paydaşları bir araya getirmek suretiyle sinerji yermalması. İyi uygulama örneklerinin bolca ele alınması. Sinema, edebiyat gibi sanatsal alanların eklenmesi güzel.
- Organizasyon başarılı. Eğitmenler başarılı.
- Sosyal imkanlar. Kırsal üzerindeki hakimiyet (program sahiplerinin) Eğitim networkunun genişliği.
- Paneller, öncelikle Nallıhan deneyimi örgütlenme.
- Kampüs ortamı. Eğitmenler, panelistler, seçilen konular...
- Eğitmenlerin ve konuların genel olarak programın içeriğinin amacına uygun olması.
- Atölye çalışmaları. Uygulamalı örnekler. Proje deneyim paylaşımları. Kırsal kalkınma da başarılı örnekler.
- Konusuna hakim uzmanlar. Dökümanlar. Kampüs içi sağlanan imkanlar.
- Kırsal kalkınma bütünsellik içinde değerlendirilmiş. En iyi ve başarılı kişi ya da kurumlar seçilmiş. Konukların geliş gidiş ve konaklamanın iyi planlanması.
- Çeşitlilik
- Paneller, panelistler ve panel konuları. Proje yönetimi ile ilgili eğitimler. Sanat ile kırı anlamak üzerine geliştirilmiş olan kurgu.
- Organizasyonu üstlenen kurumun konu hakkında bilgi ve tecrübe sahibi olması. Eğitim alanları ve imkanlarının çok iyi olması. Eğitmenler ile iyi ilişkilerin olması. Konu çeşitliliği
- Farklı konuların farklı uzmanlarca anlatılması, mekanın ve katılımcıların zenginliği, konuların güncel sorunlara değinmesi ve uygulama örnekleri
- Organizasyon. Katılımcı profili. Mekansal düzenlemeler ve imkanlar. Farklı uygulamalarla işlenmiş olması.
- Alanında deneyimli eğitmenler teori ve pratiğin birleşimi.
- Hocalar
- Konusunda uzman kişiler tarafından eğitimin verilmesi. Eğitimin uygun ortamda verilmesi. Konu fazlalığı.
- Kadın konusunun işlenmesi. Topluluk ekonomisi. Ekonomik değer yaratacak faaliyetler.

- Konuları hakkında uzman hocaların varlığı
- Farklı konuyu ele alması. Bunları deneyimlemesi. Organizasyonun etkisi.
- Mekanlar eğitime uygun. Panel katılımcıları örnekleme ve tartışma açısından güzel seçilmişti.
- Uygun ortam. Katılımcı profili. Eğitimci profili.
- Eğitimciler. Eğitim ve Panel salonları. Konaklama imkanları. Panelistler
- Akademisyenler
- Kurumsal ve profesyonel kadro.
- Alanında uzman kişiler. Kırsal Kalkınma. Konaklama yeme-içme-hizmet
- Akıcı
- Kırsalın önemi. Ağır lama. Alanında uzman kişiler.
- Konusunda yetkin eğitimciler kar amacı gütmeyen idealist yaklaşım. Türkiye'nin ilklerinden olması.
- Kırsal kalkınmanın farklı boyutlarıyla ilgilenen kıymetli katılımcılarla biraraya gelmek. Şehirden uzak, odaklanmaya olanak sağlayan koşulların sağlandığı bir çalışma ortamının yaratılmış olması. Eşit, sürdürülebilirlik gibi konuların programda öne çıkarılması.

Geliştirilmeye açık yönler hakkındaki katılımcıların formlarına yazdıkları aşağıda verilmiştir.

- PCM eğitimine gerek yoktu.
- Belki dünyada ve ülkemizde müzik, resim, el sanatlarında da kırsalda ne gibi gelişmeler olduğu eklenebilir. Program sonrası bir zaman diliminde iyi uygulama örneklerinden birine çalışma gezisi düzenlenebilir.
- Saha çalışmaları ve sonuçları hakkında daha fazla zaman ayırabilirdi. Duyurularını yeterli bulmadım, böyle bir program daha iyi işlenebilir.
- Kırsal olmayan yerlere yeterince yer verilmemesi. Panel ya da eğitim sürelerinin anlattıcının, konuşmacının ihtiyacı olan süreden kısa olması. Kent gezisinin çeşitlendirilmesi. (Tekne turu dışında) Ayrıca rehber eşlik edebilir.
- Farklı eğitimci ve eğitim konuları (kırsal kalkınmaya bütünsel yaklaşılması açısından) seçilmesi.
- Konuların analitik olarak okunması (sinema, edebiyat) biraz daha fazla zaman ayrılabilirdi.
- Bazı eğitimlere zaman yetmedi, zamanlamada bir düzenleme yapılabilir. Yapılan çalışmalara ilişkin değerlendirilmelerin sonuç değerlendirmesi daha iyi yapılabilirdi. Katılanların proje geliştirme, dayanışma, yardımlaşmalarına ilişkin bir çalışma yapılabilirdi.
- Daha derinlikli olabilir.
- Eğitimcilerin verdiği oturumlar. Çizilen kurumsal ve kavramsal çerçeve. Katılımcılar arası etkileşim ortamı.
- Panelistlerin genel olarak her bölgeye hitap eden tercihleri yapılabilir.
- Süreler daha etkin kullanılabilirdi. Biraz sıkıştırılmış bir program, daha az konu daha çok zaman olabilirdi.
- Uygulama örneklerinin artırılması. Başarılı uygulamalar dışında başarısız olan modeller ve nedenler üzerine de gidilir.
- Katılımcıların tanıtım kartları.
- Panelistler özellikle çoğu doğu kökenli. Karadeniz ve Trakya bölgesini göremedik. Seferihisar ve Nallıhan güçlü çok iyi.
- Konaklama odalarının klimasız olması.
- Topluluk ekonomisinde şirket dışı, kar dışı yapılanmalar. Sosyal değer yaratacak faaliyetler.

- Konu ve örnek çeşitlendirmesi. Katılımcıların iş ve eğitime göre gruplandırılabilmesi. Tarım sektörü üzerinden kalkınmanın diğer şehirler üzerinden sağlanabileceğine ilişkin örneklerin panel ve örneklerle anlatılması.
- Kuramsal tartışmalar daha genele hitap eder şekilde olabilirdi.
- Daha somut örnekler. Daha pratiğe yönelik. Aktarım konusu gözden geçirilebilir. (Eğitimi aktarma) Genel olarak iyi olmakla beraber geliştirilebilir. (Göz kontağı, sadece belli kişilere değil herkese odaklanmalı.)
- Panelistler hayata geçirdikleri projelerden birini net anlatabilir. Onu yaptık, bunu yaptık diyerek kısa anlatıma ilgi yaratamıyor.
- Uygulamaya yönelik programın eklenmesi panel kısmı.
- Alanında daha çok uzman kişilerin getirilmesi.
- Konuların daha ilgili seçilmesi
- Katılımcı profilinin (hedef grubun) daha iyi analiz edilerek eğitim içeriklerinin özelleştirilmesi. Katılımcıların birbirinden öğrenmesine olanak sağlayacak bir oturum eklenmesi. Paralel oturumlar yoluyla katılımcılara ilgi alanlarına göre seçim yapabilme olanağı sağlamak.

4. Bundan sonra gerçekleştirilecek olan eğitimler için ne gibi önerileriniz olabilir?

Katılımcılardan en fazla gelen öneri programın başında katılımcıların birbirlerini daha iyi tanımalarına yönelik oryantasyonun ve bazı grup paylaşımlarının yapılması yönünde olmuştur. Program boyunca birbirlerini tanımak için yeterli zaman olmadığını, program başında buna zaman ayırarak birbirlerinin tecrübelerini daha yakından öğrenme şansı bulabileceklerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde, program içeriğinde katılımcıların kendi çalışmalarını aktarabilecekleri paneller olması gerektiğini söylemişlerdir. Teorik eğitimi desteklemek adına yakın yerlere saha ziyareti yapılabileceği de gelen öneriler arasındadır. Bir diğer önemli öneri ise başarılı örneklerle birlikte Türkiye’de başarısız olmuş örneklere de yer verilmesi ve başarısız olmalarının nedenlerinin tartışılmasıdır.

- Katılımcılar daha homojen gruplar halinde oluşturulabilir. Saha örnekleri videolarla destekli şekilde paylaşılabilir. Program içeriği çok yoğun. Biraz daha seyreltilebilir. Veya zamanlama daha yeterli sürelerde ara verilerek düzenlenebilir. Grup çalışmaları azaltılarak daha tecrübe paylaşımı şeklinde geliştirilebilir.
- Panellerde sunucuların yerinde oturup hiçbir görsel kullanmadan sadece sözel anlatımla açıklama yapmaları yerine Mustafa Bektaş Bey’in yaptığı gibi sunum yapmaları sağlanabilir. Mersin’in kırsalındaki köylerde de kırsal-sosyal anlamda gerçekleştirilebilecek "sosyal girişimcilik projeleri" havza anlamında seçilebilir. Ya da Karadeniz Bölgesi gibi. TKDK il koordinatörlükleri de davet edilebilir.
- Okul ortamında teorik manada dersler yerine, sahada çalışmanın daha faydalı olabileceği kanısındayım. Katılımcıların deneyimlerine zaman ayrılabilirdi.
- Katılımcıların eğitimin başında tanıştırılacağı bir ortam oluşturulmalı. Kişiler kendilerini, kurumlarını, ilgilerini ve projelerini (platform) paylaşmalı. Eğitim boyunca elimizden geldiği kadar fazla kişiyle iletişime geçtik. Ancak yeterli olmadı. Bu kadar çok farklı yerden tecrübe ile birlikte yeterince etkileşimde bulunamadık. Eğitimcilerin ve panelistlerin konuşmaları ya yarım kaldı ya da sıkıştırıldı. Planlama yapılırken uygun zaman ayrılmasına özen göstermek daha uygun olacaktır.
- Icebreaking/Grup çalışması uygulamaları. (Hiç tanışmamış insanların en başta kaynaşması.) Toplumsal cinsiyet eşitliği daha uzun/kapsamlı (en az yarım gün) Katılımcıların iyi deneyimleri için sunum/paylaşım yapmaları yarım gün ayrılabilir. Workshoplar varsayım değil, gerçek projeler üzerinden yapılmalı.

- Uzun süreli olmamalı. İlginç ama farklı konular olabilmeli.
- Şehir Bölge Plancısı. Sosyal psikolog. Yenilenebilir enerji. (özellikle güneş enerjisi) ve ekoloji üzerine konular.
- Süre biraz fazlaydı. Gereksiz kısımlar çıkarılabilir. Veya süreleri kısaltılabilir. Eğitimler için basılı materyaller dağıtılabilir.
- Kırsal kalkınmanın felsefi boyutundan ziyade atölye çalışmaları küçük de olsa bölge (İstanbul) başarılı işletme ziyareti gibi. Bazı konuların anlatımı iş akış şeması üzerinden değerlendirilmesi.
- Kırsal kalkınmada en önemli faktör olan toprak iyileştirilmesi ve su kullanımı, su hasadına ilişkin uzmanlarda katılımcılar arasında olabilirdi. Bitkileri hastalık ve zararlılara karşı doğal yöntemler geliştirilip öğretilmeli.
- Bir çoban, bir çiftçi gibi katılabilir.
- Sosyal etkileşim ortamı oryantasyon ile daha etkin kurulabilir. Eğitimcilerin program bütününde ele alınacak konuları kavramsal ve kurumsal olarak (ve farklı yaklaşımları kapsayan) bir çerçeve çizmesi çok faydalı olacaktır. Eğitimciler grubun profilinin daha iyi anlatılması ve gelenlerin arka planına göre bir eğitim verilmesi gereklidir.
- Yurt ve eğitim binası arasında ulaşım imkanı olursa iyi olur :)
- Daha kısa süreli, her konu için daha çok zaman ayrıldığı eğitim olabilir. Katılımcıların kendilerini ifade edebildiği bir ortam sağlanabilir.
- Türkiye’de uygulanmış ama başarılı olamamış projelere yer verilebilir. İlgili nedenleri incelenerek, bunların üzerinden neler eksikti ne uygulanabilirdi, iyileştirme çalışmaları yapılabilir.
- Farklı sahalardan/iş sahalarından gelen kişilerin uyguladıkları projelerin anlatılmasına fırsat tanınması, bu şekilde bilgi alışverişini sağlanması.
- Kırsal kalkınmada kadın vurgusu güçlü ama tek sefer yapılmalı. Çok fazla eğitim sürecine yayılması tesirini yitiriyor ve bazı katılımcılarda reaksiyona sebep olabiliyor. Sonuçları henüz görülmemiş uygulamalara ve kişilere yer verilmemeli, gerçek başarı öyküleri işlenmeli.
- Pilot bölgeler, sadece doğu olmamalı.
- Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bu tür eğitimin yapılacağı duyuru ve bilgilendirmelerin daha fazla yapılması. Bütün illere (81 il valiliğine) eğitimin yapılacağına dair yazılar yazılmasında fayda vardır.
- Kırsalda hizmet veya ekonomik faaliyetlerin ortaklaşması ve ekonomik sosyal faydanın adil dağıtım ve paylaşımı başlıklarında derinlemesine incelemeler ve paylaşımlar yapılabilir. (Tire kooperatifi şirkettir, kooperatif değildir.)
- Anlatılan konularda hocaların önemli bir rol oynadığını düşünerek, Zafer Yenal, Fikret Adaman ve Bülent Gülçubuk kesinlikle aynı konularda eğitimlere devam etsinler. Kırsal değişimin edebiyat ve sinemaya yansımaları ise hocaların kırsal kalkınma ile ilgili problemlerin edebiyata ve sinemaya nasıl yansıdığı, günümüz ile bağlantısı ve geleceğe olan etkisinden çok eserlerin kendilerini teknik açıdan değerlendirmesi oldukça sıkıcı ve konu ile alakasızdı.
- Kırsal ve yerel kalkınma başlığı için yerel vurgusunun ve anlatımlarının az olduğu düşüncesindeyim. Ayrıca yatırımcıların mesleki hayatlarına ilişkin proje örneklerinin sunulması ve somut çıktılara yönelik anlatım ve örneklerin arttırılmasına ilişkin talebimi sunmaktayım.
- Eğitim süresini uzun tutmak, çünkü oturumlarda konular aceleyle aktarılmaya çalışıldı çoğu zaman. Bu hem dinleyiciler hem anlatıcı için olumsuz bir durumdu.
- Katılımcıların kendilerini tanıtmaları, birbirini tanımaları. Şimdiye kadar ortaya koydukları başarılı-başarısız projeler. Bölge farkları ve işbirlikleri sağlanmalı. Şu anda hangi katılımcı nereden geliyor hangi projeleri yürütmüş kimden ne örnek alabileceğiz bu bilgiye sahip olamamak üzücü.
- Emeğiniz için teşekkür ederiz.

- Kırsal ve yerel kalkınmanın temel faydası belediyelerdir. Belediyeleri mutlak surette bu faaliyete dahil edilmelidir. Bu bakımdan önümüzdeki dönemde belediyeler ile ortaklaşa, müşterek bir program planlanmalıdır. Ayrıca başarılı bir proje seçilerek yerinde görülmesi değerlendirilmesi önemli bir katkı sağlayacaktır.
- Daha çok uzmandan faydalanılması. Ajanslardaki uzmanların tecrübeleri.
- Eğitimlere başlamadan önce katılımcıların birbirini tanımalarına ve iletişimini kolaylaştırmaya yönelik buz kırıcı gibi uygulamaların önemli katkısı olacaktır. Eğitimcilerin eğitim içeriğini (özet veya outline olarak) önceden paylaşmak içeriğin geliştirilmesine yönlendirilmesine olanak sağlayabilir. Eğitim programı bu kadar sıkıştırılmayabilirse daha verimli olabilir.

5. *Belirtmek istediğiniz başka bir konu varsa lütfen belirtin.*

Bu bölümde katılımcılar organizasyondan çok memnun kaldıklarını belirtmişler ve yukarıda belirttikleri önerilere benzer önerilerde bulunmuşlardır.

Sonsöz

10-15 Ağustos 2015 tarihleri arasında Hüsnü M. Özyeğin Vakfı ve Özyeğin Üniversitesi işbirliğinde gerçekleştirilen 'Kırsal ve Yerel Kalkınma Sertifika Programı'nın katılımcılar tarafından yararlı bulunduğunu görmekten memnuniyet duyuyoruz. Değerlendirmeler sonunda bu tarz eğitimlerin artarak devam etmesi yönünde bir ihtiyaç ve istek olduğu görülmektedir. Bu değerlendirme raporunun gelecek dönemlerde hazırlanacak olan benzer eğitimlerin kurgulanması ve organizasyonuna ışık tutacaktır.